

**ИНСТИТУТ ПО ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА НА ЛИДЕРСТВОТО
„СТЕФАН СТАМБОЛОВ”**

БЮЛЕТИН

№ 5

ПЕТА НАУЧНА СЕСИЯ

**„Лидерството пред новите
предизвикателства на мултикултурната
среда”**

София 2011

СЪДЪРЖАНИЕ

ВСТЪПИТЕЛНИ ДУМИ И НАГРАДИ

Проф. Димитър Иванов – директор на Института по теория и практика на лидерството „Ст. Стамболов” и научен ръководител на конференцията

Връчване на Почетен знак „Ст. Стамболов: за лидерство; за политика; икономика; духовност”

На ген. о.р. Ангел Марин – Вицепрезидент на Р България

Ген. о.р. Ангел Марин – Слово

На г-н Цветан Василев – Председател на Надзорния съвет на Корпоративна търговска банка

Г-н Цветан Василев – Слово

На проф. Божидар Димитров – Директор на Националния исторически музей

Проф. Божидар Димитров – Слово

ПРИВЕТСТВИЯ:

проф. Стоян Денчев – ректор на Университета по библиотекознание и информационни технологии

проф.Сергей Игнатов – министър на образованието, младежта и науката

чл.-кор. Атанас Атанасов – зам.-председател на БАН

ДЕЛОВА РАБОТА:

Първи панел – доклади:

1. **Ген. о.р. Ангел Марин** - вицепрезидент на Република България:
„Държавно-политически аспекти на българската мултикултурна среда”

2. **Лютви Местан** – депутат 41-во НС.

3. **Чл. кор., проф. Васил Проданов** – БАН: *„Видовете лидерство в мултикултурната среда”*

4. **Доц. Максим Мизов** – БАН: *„Българският етнически модел – личностни измерения”*

СТОП ПАУЗА: въпроси, предложения, дискусии, реплики, дублики:

Проф. Стоян ДЕНЧЕВ – процедурно предложение

Д-р Ахмед ДОГАН – импровизирано изказване

Д-р Валентин ВАЦЕВ – реплика

Лютви МЕСТАН – отговор на репликата на В. Вацев

Втори панел – доклади и изказвания

5. **Д-р Мюмюн Тахир** – Председател на редакционния съвет на сп. „Орфеева лира” - *„България между интегриращата идентичност и мултикултурната дезинтеграция”*

6. **Проф. Стефан Симеонов** – Академия на МВР: *„Особености на сигурността и реда в мултикултурните общества”*

7. **Доц. Евгения Русинова** – УниБИТ: *„Маркетинг и PR-стратегии в мултикултурното общество”*

8. **Доц. София Василева** – УниБИТ: *„Европейски аспекти на мултикултурната среда през XXI век”*

9. **Николай Поппетров** – ИИ – БАН: *„Мултикултурализъм в български условия: историческата картина и съотнасянето ѝ към актуалната ситуация”*

10. **Мария Коджабашийска** – студентка III курс, КИН, УниБИТ – студентско изследване *„Съвременни подходи за развитие на музея – стъпки към лидерството”*

СТОП ПАУЗА: въпроси, предложения, дискусии, реплики, дублики:

Д-р Ахмед ДОГАН – второ изказване

Продължение на II панел – доклади:

11. Проф. Стоян Денчев, проф. Николай Палашев и докторант Константин Казаков - УниБИТ – *„Информационни и комуникационни стратегически условия е предпоставки за стабилизиране на мултикултурната среда”*

12. д-р Борис Борисов, докторант Нина Дебрюне - УниБИТ – *„Еволюция на лидера”*

13. Д-р Йосиф Нунев - гост: *„Идеи и стратегии за стабилизиране на мултикултурната среда”*

Закриване на конференцията – проф. Димитър Иванов

ОТКРИВАНЕ:

Проф. Димитър Иванов -

Уважаеми колегии, в тази ранна юлска петъчна утрин, ние ще проведем нашата V Научна сесия по проблемите на лидерството в българския държавен, политически, икономически и духовен живот. Предишните четири научни сесия, организирани и проведени в този салон от Института по теория и практика на лидерството „Ст. Стамболов”, УниБИТ, и разбира се, с любезното домакинство и участие на БАН, бяха на следните теми: I научна сесия „Стефан Стамболов - държавен и духовен водач” (м. 02.2009 г.), II сесия „Лидери на социалните идеи в България през XIX-XX век” (м. 06.2009 г.), на нея беше представена поредицата от 15 тома с авторски произведения на тези лидери на социалните идеи в България - от Благоев и Габровски до Петър Дертлиев. III научна сесия беше посветена на „Екзистенциално-ценностната система в българското общество през последните 100 години” (м. 02.2010 г.) с други думи на различните аспекти на ценности и добродетели, историко-психологическо унаследяване и етико-педагогическо възпитаване в нашето общество чрез държавата, семейството и училището. IV научна сесия беше на тема „Политическото лидерство – уроци в българската история”, с подтема „Лидерство и национална сигурност” (м. 06.2010 г.). Конференцията протече под патронажа на президента на републиката д-р Георги Първанов. Настоящата сесия V е под патронажа на ген. Ангел Марин – вицепрезидент на Република България.

Преди да започнем деловата работа с доклади и дискусии по темата, искам да съобщя, че днешната научна сесия има много високо представителство в работа и да приветствам с добре дошли г-н ген. Ангел Марин – вицепрезидент на Р България, д-р Ахмед Доган, министъра на образованието, младежта и науката - проф. д-р на науките Сергей Игнатов, дългогодишния парламентарист и общественик г-н Лютфи Местан. Ръководството на Асоциацията на ректорите на висши училища и университети в България проф. Борислав Борисов, ректор на УНСС и нашият съорганизатор проф. Стоян Денчев – ректор на УниБИТ. Имаме

и чуждестранно участие представители от немското посолство, професори, преподаватели, журналисти, дългогодишния министър на културата Георги Йорданов, директора на Национално-историческия музей ексминистър Божидар Димитров., бившия министър проф. Иван Маразов.. Ще поканя да заеме мястото си в президиума и заместник председателя на БАН чл.-кор. Атанас Атанасов.

Уважаеми колеги, тук присъстват и много преподаватели от университети и висши училища в България, които имат отношение към темата за обучението и възпитанието на млади лидери. Надявам се чрез работата си днес в научната сесия, да бъдем в помощ и да съдействаме за ползотворните им усилия в тази насока. Дневният ред предвижда връчване на годишните награди за лидерство, които институтът „Ст. Стамболов”, УниБИТ и БАН ще връчат за пети път на избраните от специална селекционна комисия изявени български дейци. Приветстваме и новоизбрания председател на Съюза на читалищата в България поета Николай Дойнов. След прецизни номинации и селекционна работа комисията, в която влизат г-жа Светлана Шаренкова, акад. Атанас Атанасов, проф. Стоян Денчев, проф. Валерия Фол и ст.н.с. от БАН Милен Куманов, носители на тазгодишните награди за лидерство са:

Ген. А. Марин – вицепрезидент на Р България

Роден е на 8 януари 1942 г. в гр. Батак. През 1960 г. завършва гимназия в гр. Девин.

През 1965 г. завършва Висшето военно артилерийско училище – гр. Шумен, със специалност „Земна артилерия”, като придобива висше гражданско образование с квалификация “Инженер по радиоелектронна техника”.

Започва офицерската си служба с първо офицерско звание „инженер-лейтенант” и от 1965 г. до 1974 г. е на различни длъжности в Ракетни войски.

От 1974 г. до 1978 г. е на обучение във Военната артилерийска академия в Санкт Петербург (Ленинград). Завършва със златен медал специалността „Командно-щабна оперативно-тактическа” и получава второ висше военно образование.

От 1980 г. до 1990 г. командва части и съединения в системата на Ракетни войски

От 1990 г. до 1998 г. е командващ Ракетни войски и артилерия на Сухопътни войски в Българската армия. Присвоено му е званието генерал-майор.

През 1998 г. е уволнен от Българската армия поради несъгласие с начина на провеждане на реформата в армията. Автор е на книгата „Последната война“.

На изборите през ноември 2001 г. е избран за вицепрезидент на Република България, а през 2006 г. е преизбран за втори мандат.

Ген. Ангел Марин – вицепрезидент на Р България

Уважаеми министри, народни представители, дами и господа, благодаря за наградата! Споделям пред вас смущението си от получаването на тази награда предвид на това, че нямам увереност в това, че я заслужавам. Искам да приветствам Института по теория и практика на лидерството „Ст. Стамболов“ за многостранната дейност по укрепването на българската държавност. За мен е чест от името на този институт да получа тази награда. Смятам, уверен съм, че ролята и приносите на института „Ст. Стамболов“ ще нарастват, особено в сферата на най-важната според мен негова дейност, свързана с българското лидерство, с лидерството в България, и съм уверен, че особено в четирите направления този принос ще бъде значим, а това са в направлението държавна администрация, политически партии и гражданско общество, предприемачество, национална и социална сигурност. Значимостта в дейността в института, който връчва наградата е в това, че се занимава с много остра проблематика и търси нейното решение. А проблемът с лидерството не е само в България. Само през последния месец имаше няколко публикации, включително в западни издания които третираат тази тема. В едно от тях се прави извода, че най-големият дефицит в еврозоната е дефицитът в лидерството. Има фискален дефицит, има банков дефицит, има дефицит в производителността, но най-голям дефицит в еврозоната е дефицитът в лидерството. И въз основа на анализ се стига до заключението, че европейският съюз е застрашен. Смятам, че тази тревога е основателна. Там, в тази публикация се посочва, че не е достатъчно да си президент, канцлер, министър-председател, това са длъжности, които се заемат по силата на избор или назначаване. Важното е човекът, който заема тази длъжност да е водач, да е лидер! Този проблем е особено крещящ в България. Моето лично убеждение, че една голяма част от бедите на прехода щяха да бъдат

преодолени, нямаше да се случат, ако имахме повече истински лидери, а не посредствени импровизатори. Мъката с българското лидерство беше през целия преход, продължава и сега. Затова приветствам особено значимата държавническа дейност на Института по теория и практика „Ст. Стамболов” в тази насока и пожелавам успех в мисията му и в днешната V сесия по лидерство на такава важна тема като предизвикателствата пред лидерството в условията на мултикултурната среда.

Проф. Димитър Иванов:

Втората награда е за лидерство в сферата на предприемачеството и бизнес средата. Конкуренцията беше особено изострена, но така или иначе наградата се присъжда на председателя на Надзорния съвет на Корпоративна търговска банка г-н Цветан Василев. Тъй като г-н Василев в момента е в Китай, наградата ще получи представител на банката.

Цветан Василев е роден през 1959 г. в гр. Габрово. Женен, с едно дете.

Започва висшето си образование по специалност „Външна търговия” в социално-икономическия факултет на университета в гр. Лодз, Полша. През 1985 г. завършва Международни икономически отношения във ВИИ „Карл Маркс” (сега УНСС).

През 1992 г. основава финансово-брокерските компании „Бромак” и „Фина С”. От 1995 г. до 1999 г. е началник на управление „Валутни операции и ликвидност” на ЦКБ, като от 1997 г. е и член на съвета на директорите на банката. За кратко е началник управление „Пазари и ликвидност” в ТБ България инвест (сега Банка „Алианц България”). От средата на 2000 г. Василев е Председател на Управителния съвет и изпълнителен директор на Корпоративна търговска банка АД, а от 2003 г. е мажоритарен собственик на банката и Председател на нейния Надзорен съвет.

Цветан Василев има редица специализации в областта на финансовия и банковия мениджмънт. Владее английски, френски, руски и полски език.

Три пъти удостоен с приз „Банкер на годината”. През 2007 г. управляваната от него Корпоративна Търговска Банка получава отличието „Банка на клиента”, а за 2010 г. е определена за „Най-бързо развиваща се банка за годината”.

Г-жа Весела Кирова:

Сърдечно благодаря от името на г-н Цветан Василев, който поднася своите извинения, че не можа да присъства днес тук.

Проф. Димитър Иванов:

С особено удоволствие искам да съобщя третия награден за лидерски принос в областта на културно-историческото наследство и музейното дело, това е проф. д-р Божидар Димитров.

Роден е на 3 декември 1945 г. в Созопол, в семейство на бежанци от Източна Тракия.

Завършил е история в СУ „Св. Климент Охридски“.

През 70-те години на 20 в. е допуснат да проучва архивите на Ватикана, което може да се оцени като голям успех в епохата на т.нар. „Студена война“. По същото време сътрудничи на българското външно разузнаване.

През декември 1994 г. е назначен за директор на Националния исторически музей (НИМ). През 1997–1998 г., влиза в конфликт с президента Петър Стоянов по повод връщането в Зографския манастир на черновата на „История славянобългарска“. През лятото на 1998 г. договарят му в НИМ е прекратен от министъра на културата Емма Москова.

„Възстановен“ е като директор на НИМ през октомври 2001 г., след конкурс.

Автор е на около 20 монографии и над 200 студии и статии в областта на българското средновековие, османския период и новата история. Специализирал е палеография в Париж и във Ватикана.

От 2002 г. е водещ е на телевизионното предаване „Памет българска“ по Канал 1.

Божидар Димитров е избран е за депутат, а от 27 юли 2009 г. до март 2011 г. е министър без портфейл в правителството на Б. Борисов.

След тази дата отново е директор на НИМ.

Наградата му се присъжда за изключителната му дейност в областта на популяризацията на българското културно-историческо наследство.

Проф. Божидар Димитров – директор на НИМ

Няма да скрия, че с особено вълнение и признателност посрещам тази награда. Допреди 10-ина години тези неща не ме вълнуваха чак толкова много, но изглежда с напредването на възрастта човек започва да отдава дан на признанието, което получава за дейността си, за трудовата си биография. Още повече, когато идва от такъв авторитетен и уважаван орган като Института „Ст. Стамболов“, който поне за България играе тази роля, която играе за света Комитета за нобелови награди и им пожелавам да задържат тази позиция в

нашето общество и в нашия обществен политически икономически живот. Радвам се на признанието, още повече, че като историк знам че признанието идва едва когато човек запълни онези два квадратни метра в които някой ден всички ние ще отидем. Политически, икономически страсти, пък и лични такива кавги и противоречия пречат на човека дори и в края на кариерата му да получи признание. Разбира се и аз като Марин се съмнявам, че напълно заслужавам тази награда. Това не е излишна скромност, тя не ми е присъща, както е известно на тези които ме познават. Наистина съм свършил хубави неща през живота си в областта, в която работя, но аз най-добре знам какво повече бих могъл да свърша, а не съм го свършил, макар че се опитвам през последните няколко години, които ми остават от кариерата да го свърша. Още веднъж благодаря на Института „Стефан Стамболов” и им пожелавам да продължат да работят все така за доброто и благо на България и българската нация.

Проф. Д. Иванов:

Нека повече да се чуват такива обещания, че ще работим за българската държава и за българската нация. Забелязвам , че е дошъл ген. Миланов и искам да уточня, че нашите награди имат само духовен смисъл, нямат материален, и комисията БОР-КОР не може да се занимае със случая. Приветствам ген. Р. Миланов, че е проявил интерес, както и на предишната научна сесия да присъства.

Приветствия към научната сесия

Проф. Ст. ДЕНЧЕВ – Ректор на УниБИТ:

За мен е удоволствие да застана пред вас като съорганизатор на днешното събития Вече за пети път ние съвместно с БАН и с Института по теория и практика на лидерството организираме този тип конференции и сесии, свързани с лидерството. Искам малко да започна по необичаен начин, наистина проф. Иванов имаше някакво лично отношение към проф. Божидар Димитров, защото аз обърнах внимание, че кутията на Божидар Димитров имаше две закопчалки,

пък другите имаха по една закопчалка. Нещо по-тежко сигурно има вътре. Искам да обърна внимание на факта за господин Шейн, който мимоходом беше споменат тук. Той е съветник в немското посолство, но може би малцина от вас знаят, че той разработва дисертация на тема „Стамболов”. Нещо, което е уникално – един немец да прави истинска дисертация. В Германия имаше малко фалшиви дисертации, но той прави истинска дисертация за Стамболов. Снощи имаше представяне на една книга, второ издание на проф. Александър Фол „Думи и образи” и там има една специална студия, свързана с културата, той свързва културата като начин на поведение, а начина на поведение е представянето и на лидерите и струва ми се че никой от вас няма да сгреша, ако повторно прочете тази малка книжка. Искам да направя едно предложение, което мисля че би имало смисъл и в присъствието на министъра на образованието неговото развитие в нашата страна. Искам да предложа от името на университета, който ръководя, да създадем един Национален междууниверситетски център по лидерство, още повече, че през последните изменения на Закона за висшето образование третираат този проблем за възможността за съединяване на различни висши учебни заведения – висши училища и институти за създаване на такива програми и аз ще предложа, разбира се под ръководството на министерството, нашия университет, УНСС, Нов български университет, Военна академия и разбира се академията на БАН да създадем такъв институт, в който да се обучават лидери по различни програми. Най-вероятно моята идея ще започнем с магистърски програми. Вече са водени разговори с някои колеги, пропуснах да спомена и Софийския университет, разбира се, тъй като е една от водещите в България в областта на публичната администрация да направим програми по политика, гражданско общество, стопанска сфера, извънстопанска сфера, национална сигурност и бихме могли общо да ги обединим под наименованието Духовност и лидерство. Надявам се, че ще получа разбиране от колегите към които се обръщам, както и от Министерството на образованието, младежта и науката.

Проф. Д. Иванов:

Както казват в сутрешните блокове по телевизиите – имаме новина. Предлага се обединяване на усилията на водещите български университети за обучение на специалисти по основните направления на цялостния живот на нашето отечество.

Проф. Сергей ИГНАТОВ – министър на образоването, младежта и науката:

Приветствам днешното събитие, защото съм абсолютно съгласен с ген. Марин за дефицита на лидерство. Преди всичко обърнат към нашата страна и разбира се в широкия европейски контекст, затова ще споделя само няколко разсъждения, защото тук, в залата са хора от които аз се уча и трябва да се уча. Тук са водачи – политически, видни общественици, двамата най-успешни ректори за последните години, защото не може да не отчетем, че проф. Борисов преобрази УНСС. Имаме съвършено нова ситуация в тази университетска институция. Не можем да си затворим очите пред това, което направи проф. Стоян Денчев – от един малък университет той превърна този някогашен колеж по библиотекознание в изключително мощна и влиятелна университетска институция. Аз отбелязвам техния принос, защото темата лидерство е свързана и с имената, които споменах. Проблемът обаче наистина е сериозен. Факт е, че в България и сега, XXI век продължават да повтарят старата приказка, всички са маскири, показва, че имаме дефицит в лидерството. Защото, когато имаме добре изградено лидерство, всеки е на своето място, общественият живот е като швейцарски часовник. Лидерът е не просто водач, той институционализира тази пирамида от ценности и тогава вече не всички са маскири, а всеки тежи на своето място. Всъщност имаме нужда наистина от къртовски усилия в преобразяването на тази ситуация. Нашият живот е такъв, каквото е нашето образование и каквото е нашето лидерство – тези неща са свързани. Затова специално искам да подчертая усилията на проф. д-р на науките Димитър Иванов, който от години с упорството на китайската капка??? оказва натиск върху този проблем. Този проблем се вързан с честото безвремие в което се оказваме, в това, че българите много често живеем с усещането, че нашият

живот е живот на едnodневки. Аз не съм специалист по тази епоха, но все пак като човек и гражданин имам усещането за последните 20 години, че всъщност политическият живот той не може без политическите партии, но какво представляват нашите политически партии – те имат ли своя идеология. Всеки ще скочи и ще се бие в гърдите, ще каже – аз имам, но всъщност нямат. Политическият живот в България е тактически. Той е тактически, такъв, какъвто е от много време животът на нашето общество. Идеология не означава само призивите за светло бъдеще. Означава пакет от мерки, които трябва да подредят и да създават благосъстояние за тази група, чийто интереси да речем партията защитава. Така че, приветствам отново усилията на организаторите, приветствам новината, която съобщи проф. Денчев. Аз наистина ще подпомагам тези усилия, защото изграждането на добро лидерство в нашата страна означава изграждане на благосъстояние на всички българи. Изграждане на една съвършено нова култура.

Чл.-кор. Атанас АТАНАСОВ – зам. –председател на БАН

За мен е чест да кажа няколко думи по повод на това събитие. Добре дошли в БАН. Тук наистина стават често пъти такива събития, което ни кара да се гордеем с това, че имаме уважението на обществото. Искам да кажа нещо свързано с най-последното събитие - това е националната стратегия за научни изследвания. Тя най-после стигна до парламента и това ме радва, защото поне от така най-бързите реакции които има е, че все пак сме стигнали до нещо сполучливо. Все пак имаме вече очертани пет приоритета, по които ще се работи по-нататък за развитие на научните изследвания. Това е хубаво тъй като, както ми каза един колега на среща със Световната банка Узбекистан казал, че всичко за тях е приоритет, всичко е важно и те се чудели представителите на Световната банка как може такова нещо да има. Слава богу, ние не вървим по техния път. Мисля че настоящето събитие се вписва в стратегията, защото там един от приоритетите е развитие на културно-историческото наследство. И това, което правим сега тук, като че ли е един принос, може би съвсем начален в реализацията на тази стратегия. Така че, най-после и парламентът да утвърди, и

да можем да вървим напред. Аз мисля, че тук се постави една добра традиция Института за теория и практика. на лидерството може да се извява и в една хубава обстановка, така че пожелавам успех и в по-нататъшното представяне на този институт. Благодаря ви, пожелавам успешна работа.

ПЪРВИ ПАНЕЛ – ДОКЛАДИ:

1. Ген. о.р. Ангел Марин - вицепрезидент на Република България:
„Държавно-политически аспекти на българската мултикултурна среда”
2. Лютви Местан – депутат 41-во НС.
3. Чл. кор., проф. Васил Проданов – БАН: *„Видовете лидерство в мултикултурната среда”*
4. Доц. Максим Мизов – БАН: *„Българският етнически модел – личностни измерения”*

(ДОКЛАДИТЕ - НА САМОСТОЯТЕЛНИ ФАЙЛОВЕ)

СТОП ПАУЗА: въпроси, предложения, дискусии, реплики, дублики:

Проф. Стоян ДЕНЧЕВ – процедурно предложение:

Разбира се беше ми много интересно и научих доста нови неща, но в края на крайщата съм провокиран от няколко изказвания, които бих искал да резюмирам под форма на примери. Ще цитирам проф. Проданов, който каза: аз съм българин по идентичност, а седящия до мен Мюмин Тахир е български турчин. В което няма нищо лошо, въпрос на спор. Бихме могли да кажем, че проф. Проданов е български българин, а д-р Тахир е български турчин. Ами българинът, който живее в Канада, той канадски българин ли е? Появяват се едни допълнителни определения, с които понякога е нужно да се съгласим, например с разделението, което и г-н Местан прави за динамична идентичност и за постоянна идентичност. Аз може да съм български българин, канадски българин, турски българин, но съм си българин, водещото е българин.

Второто, на което искам да обърна внимание, е свързано с мултикултурализма. Провокиран съм от изказването на д-р Мизов, когото дълбоко уважавам, и подкрепям в голяма степен неговите тревоги.

В края на крайщата какво следва от факта, че Меркел или Саркози - уважаваните държавници на основните европейски държави - са казали, че настъпва край на мултикултурализма и от тук нататък ще скръстим ръце и нищо няма да правим. България е типичен пример за това, че нещо се прави, значи трябва да има процес. Дали ще го наричаме мултикултурализъм, разбира се нямам предвид схемите и шаблоните или интеркултурализъм, въпрос на терминология, но важното е да продължим да правим така, че България, може би и Балканите, да станат територия на етническа, религиозна и всякакъв друг тип толерантност.

Според мен, процесът е важен да продължи, а не както е досега: каже нещо Меркел от Германия и нашите хора, които мислят че разбират от тази проблематика, започват да повтарят, че няма мултикултурализъм. Но ние продължаваме да съществуваме като модел, като среда за съществуването на българската държава. В това е смисълът, според мен, в търсене на новото, не само терминологично, но и като процес. Благодаря.

Д-р Ахмед ДОГАН – импровизирано изказване:

Първо искам да благодаря за възможността, да участвам в този форум, дори съжалявам, че досега не съм имал възможност да участвам в този много важен диалог. А частта, която мен особено ме интересува, естествено е дебатът. Благодаря на доц. Максим Мизов, че имах възможността да се запозная с него, все още не съм се ръкувал, но той ми е може би най-дълбокият, най-всеобхватният критик и действително философ, който много плътно се доближава в теоретичен план, методологичен до инструментариума за правене на политика.

Искам да ви занимая съвсем малко, включвайки се в дебата, да подчертая, че едно е да знаеш, а съвсем друго – това, което знаеш, да го привеждаш в политика. Не съм убеден, че за лидера са необходими само три компонента – идея като модел, визия някаква, вдъхновение, импулс и воля, разбира се, но приемам тази дефиниция на проф. Димитър Иванов, не искам да влизам в такъв дебат. Много ме заинтригува отношението на доц. Мизов към мултикултурността. Това беше критика на един класически представител на класическия модернизъм към всичко, което е свързано теоретично, методологично, ако щете, ценностно, дори херметично към постмодернистичните инвенции, интенции, парадигми. Заставайки на тази позиция на г-н Мизов, много лесно се разбират и тези онтологични ценности и предпоставки: защо той държи мултикултурността да бъде пълно отрицание на всичко, което е свързано с модернизма. Тоест, отрича постмодернизма, като с две изречения само се уточнява, че неолиберализмът има възможност за развитие, за нови дефиниции, нова визия.

Факт е, че има криза на мултикултурността в европейското жизнено пространство. Но това не е толкова криза на самата мултикултурност, а криза на модела за балансиране на взаимоотношенията в рамките на мултикултурност. Криза на модела. Едно е да говорим за криза на самата предметност, на самата реалност, а съвсем друго да говорим за криза на модела за балансиране със златни ключове, с необходими политики на тази мултикултурност. Тази

коалиция между модернизма и постмодернизма всъщност е една от най-типичните страни на съвременния европейски политически език. И хора, които не са запознати, най-вече мои колеги от съседната сграда (парламента – бел. ред.), много често бъркат както онтологията, методологията, подходите, така и езика. Класическият модернизъм си има сравнително строг език и всички знаем за какво става въпрос. Класическият модернизъм е основа за създаване на националните държави и също знаем за какво става въпрос. Тук не поставяме тезата, че мултикултурността е алтернатива на националните държави. Ние поставяме по следния начин въпроса: че мултикултурността е една реалност, независимо дали балканска реалност или общоевропейска реалност.

Досега Европа няма модел за разрешаването, за намирането на път за диалогизирането на тези култури в рамките на количественото разбиране на националните държави в ЕС. Досега и на това се основава толерантността. Когато ние говорим за границата на толерантността, не винаги разбираме едно и също, а той е най-важният въпрос. Какво значи граница на толерантността? Границата на толерантността в контекста на модернизма е постмодернизмът и именно онази граница, когато мултикултурността поставя под съмнение класическото разбиране на националната държава. Класическите ценности на националната държава. Тук никой не постави въпроса дали дефинираме националната държава като политологично понятие от Френската революция - като гражданско образование или етническо образование. Аз дори не искам да се спирам на този въпрос. Само искам да наблегна, че мултикултурността като реалност не може да получи нито подходяща хермененция, нито подходяща методология. Такава отрицателна позиция имаше в Канада през 70-те години, но тя по-скоро породила проблеми в европейското политическо пространство, отколкото да даде възможност за ново осмисляне, за нови философии, специализирани в рамките на това политико-духовно социално пространство на Европа. Мултикултурността най-малкото, освен че провокира класическата модернистична парадигма, поставя въпроса, за който Европа не е готова. Европа не е готова да създаде модел, не искам да казвам по подобие на българския етнически модел. Не е готова на базата на тези класически ценности и парадигми

които има, особено в контекст на модернизма да постави динамичен, пулсиращ модел и то по такъв начин, че да бъде основен генератор на нови ценности на базата на новите реалности. Европа е нова реалност и това е факт. Дори духовните реалности да се осмислят от класическа гледна точка на модернизма, за мен най-малкото е съмнително. Примерно, когато искаме да правим политика на базата на мултикултурността, а не на пълно отрицание, ние залагаме средната методология за правене на политика. На различни политики. Мултикултурността на първо място явно крещящо показва границата на самата толерантност. В европейското политическо и духовно пространство толерантността винаги е с някаква опция от – до. Винаги е граничеща толерантност. Границата е там, когато аз навлизам във вашата ценностна система. Моето съществуване, моето битие, моето поведение, моят начин на мислене поставят под съмнение, в смисъл ерозират, създават ситуация, ако щете, на опасност, преосмислят дотогавашната общностна, национална сигурност и именно тази граница е основание да надскочим тази класическа опция на толерантността в европейския смисъл на тази дума.

В Европа има много сериозна криза на самата толерантност. Толерантността в този вид, както съществува досега – от до - не е в състояние да координира, да синхронизира, да генерира интегритет. Тя е по-скоро разграничителен елемент, принцип, отколкото интегриращ елемент. Наливам още масло в огъня, за да се знае точно за какво говорим. Особено много е важно това, което знаем на базата на конструктивизма. Конструктивизмът за един политик е инструмент за правене на политика. Тези важни съждения аз ако ги инструментализирам, ако ги вкарам в една методология, примерно с явна, целева трасираност на пътя – вече се получава реална политика и тогава, ако има грешки, ако има дефекти, ако има критични ситуации за националната сигурност и политика, може да се мисли какво е най-рационалното балансиращо и осигуряващо, гарантиращо устойчивостта на общността, целостта на държавата, на гражданското общество, на личността. Ако всички такива мисловни инвенции ги превърнем в инструмент за правене на политика, ще видите какъв парадокс се получава. Философията е изключително мощно оръжие. Но не всичко, което

може да се прави с този инструментариум, може да се превърне в политика. Тезата ми е, че смъртта не касае самата мултикултурност, а модела на мултикултурността. Този ограничен модел се дължи на класическото разбиране като функция на модернизма в европейското духовно пространство. Че има нужда от преосмисляне на класическия модернизъм в европейски контекст, за да прерасне в нова парадигма за включване на съвсем друга визия, в контекста на европейската визия.

Май само щях да поставя въпроса, но вече излагаме тези. И в този контекст много се злоупотребява с термина „заедност“. Докато по дефиниция, по онтологични основания и предпоставки аз мога да търпя различието дотолкова, доколкото това различие не пречи на моето битие. Заедността, именно, включва не изобщо аз да търпя различието, да го понасям доколкото то не ми пречи, а различието да е като необходимост за моето вътрешно развитие. И веднага се отваря ножицата – от търпимост, поносимост то става като необходимост, но не и като опасност. Не като чуждост. Не като другост, която няма нищо общо с това мое вътрешно единство, казано на личностна основа – от хомо сапиенс до това, че сме съседи в квартала.

Заедността дава друга онтология. Тя не е алтернатива. Но човечеството не е узряло да предложи тази заедност в една инструментализирана политика и в различни политики от гледна точка на национална сигурност, от гледна точка на регионална сигурност и от гледна точка на европейска сигурност. Европа няма друг шанс. Тя или ще създаде условия за взаимност, а не на водещи и периферни, не на исторически и не-исторически нации. Защото тази парадигма продължава да работи, и то много мощно.

Европа съвсем негласно, представете си, и то само през последните няколко месеца стана на две части. Дори бюджетът на Европа стана с два тима – първи тим, втори тим. На път е ЕК да предложи още едно равнище – отбор С и в този отбор ще попаднем ние, евентуално. И когато говорим за тези, примерно, дадености, модели, парадигми, стратегии за развитие, това е първото нещо, което трябва да осмислим. И тук интелектуалният елит на страната дължи изключително много на гражданското общество, на държавата. Пета година сме

вече в ЕС. Преди това се оправдавахме, че визията за развитие на България е да влезем в ЕС, преди това в НАТО. И сега всичко, което разбираме под различни облиги от ЕС е да получаваме дотации и да си изградим инфраструктурата. България няма адекватна стратегическа визия за развитие в контекста на европейските реалности. Ние сме част от цялото. От едно огромно цяло и в този контекст се налага съвсем друга методология за анализ, дори за изграждане визия на страната.

На мен ми беше много интересно, акад. Попов каза, че вече има национална стратегия за развитие на българската наука. И има, каза той, пет приоритета. Кой ги измисля тези пет приоритета? На базата на какво? Когато нацията, държавата няма дефинирани приоритети за развитие на страната, как ще има приоритети за развитие на науката. Ето един казус, много сериозен. Не да изсмукваме нещо абстрактно, което евентуално може да се хареса на европейската публика и на обществото. Приоритетите на БАН и доста други приоритети трябва да бъдат рефлекс на националните приоритети за развитие, и то икономически предимно, както и духовни. Някой ще ми дефинира ли тези национални приоритети от гледна точка на развитие на страната в европейски контекст, и най-вече икономически приоритет. Не съм сигурен. Поставям нарочно въпроса така в малко по-ясна, по-дискусионна форма, и то най-вече от гледна точка не да кажем кой какво знае, а от гледна точка на конструкцията на проблема, от гледна точка на различни вариативности, от гледна точка на правене на политика - помогнете ми. Другото са рефлексий. За тях можем да правим философия, конгреси, семинари и да имаме свобода на духа в разгръщането на потенциите от гледна точка на реалностите. Просто беше рефлекс, извинявам се.

Д-р Валентин ВАЦЕВ - реплика:

Искам съвсем кратко да кажа нещо по повод твърденията на преждеговорищите. Няма да коментирам това, което току-що чухме от г-н Доган. Много ми е сложно. Много онтология, много парадигми... Пък и не бива да коментирам. Но трябва да кажа няколко други неща на други двама колеги, които говориха преди мен. Първо, искам да се обърна към член-кор. Васил Проданов. Уважаеми проф. Проданов, това, че всички ние обичаме Мюмюн Тахир още не е решение на проблема за етноса. Вярвам, че моят приятел Мюмюн, който е и доктор по философия, е всеобщо харесван и обичан в България, и според мен, напълно заслужено, но това не е никакво решение на проблема за отношението между нация–етнос. Освен това, ако наистина го обичаме, не е лошо и да го уважаваме и от време на време да го питаме той какво би искал: етнос ли да бъде или нация? Аз не съм го питал по тези въпроси и съм се зарекъл никога да не го питам. Но ми се струва, съдейки по други мои познати, че повечето от „моите“ турци - аз „имам“ много турци, студенти. Много внимавам с тях и си ги харесвам, както и моите еврейски приятели, имам много еврейски приятели, не им е драго да бъдат наричани нито малцинства, нито етноси. Най-нормалното за мен отношение към тях е да ги приемам като хора от моята къща, от моя дом. Работя с една много семпла, исторически овехтяла, но работеща при мен дефиниция.

Г-н Местан, преди малко, търсейки окончателната ви дефиниция открих четири различни. Хубаво е човек да има плурализъм, но плурализъм на дефинициите в една глава, това вече се нарича иначе. Плурализмът на личностите в едно тяло създава известно напрежение в изказа. Според мен най-истинските българи в момента умират в Израел стари. Навремето са заминали като евреи от България за Израел, за да правят държавата Израел, в момента те умират от старост там и сънуват зелена България. Тя е красива, тя е прелъстителна, когато се гледа отдалече. Бълнуват на български език и като ги питаш какви са – те са българи. Те не са български евреи, те са еврейски българи. Не смея да бъркам в душата на Мюмюн и на другите мои приятели

турци, но аз, вътре в себе си, им давам най-високото звание, което мога да дам на някого. Те са членове на моята нация. Те са в моя дом. Аз живея заедно с тях. Българин е този, който страда за България. Без всякакво значение дали името му е еврейско, турско, арабско или ескимоско. Също така и етноса бих могъл да не забележа. Има хора с чистокръвен етнос, толкова чистокръвни българи, но те са дълбоко антибългарски във визия, в усещане, в онтология и дори като парадигма. Предлагам да правим разлика между проблемите на националното изграждане и на етническия мир.

Много по-сериозно е това, което искам да кажа на г-н Местан, като му благодаря за виртуозното изложение. Той ми даде около 103 повода да не се съглася, но аз ще използвам само три от тях и вярвам, че от това може да се получи дискусия. Първо, призовавам г-н Местан да впрегне цялата толерантност, на която е способен вътре в себе си и да даде правото на г-жа Ангела Меркел – безспорен и сигурен лидер на германския национално-държавен елит, да се съмнява в мултикултурализма. Тя, по-женски, като германска жена, но твърдо каза - край с мултикултурализма в Германия. Не толкова безспорен, но сигурен говорител на Франция е Никола Саркози, който никак няма как да стане мой любимец, но той също не се забави да се раздели с мултикултуралните илюзии на френското общество. В Британската горна камара, където живеят лордовете, както знаем, много отдавна лордовете не се смущават да се похилват иронично и саркастично, когато става дума за мултикултуралност и забележете, в един Лондон, където има цели пакистански квартали. Мултикултурализмът си отива и още по-сигурно си отива, ако разберем, ако се съгласим да бъдем толерантни към редакцията на вестник „Ню Йорк таймс“, който аз чета всяка сутрин. Той трябва да се чете, защото те много отдавна твърдят, че и глобализацията е вече изтляваща мечта. Това е с характерна американска ирония – изтляваща мечта. Действително и мултикултурализмът е вехта мода. Това е онзиденшна късна либерална кинкалория, от Европа внесена. Също и глобализмът вече не е любимата мечта на американската администрация. Последният истински глобализатор беше Бил Клинтън.

Другото, което искам да кажа, е че денят е парадоксален - налага ми се в отсъствието на американския посланик да направя това, което той би направил, ако бе тук. Много е парадоксално и не ми прилича, но съм длъжен да кажа на г-н Местан, че в Америка (САЩ) има нация, има и народ. Народът е този, който говори с думите на американската Декларация за независимост и с думите на американската конституция. Народът е този, който говори с гласа на бившия американски президент, моя любимец Буш, и днешния американски президент, който няма шанс да бъде мой любимец, но има право да говори от името на американския народ. В Америка етносите не са съгласни да бъдат етноси. Всеки американски етничен човек настоява да бъде американец и се гордее, когато заслужи това право. Така че, може би и по този въпрос ще се разберем, защото е въпрос на терминология. Това, което искам да кажа накрая и което за мен е най-важното – винаги оставям най-важните неща накрая, е, че безспорно има голям проблем и аз не искам да го подценявам.

Искам да ви уверя, че големият проблем не е тук, където го търсим. Правилно казаха преди малко, че Европа преживява спазъм на своята вродена изначална толерантност. Така е наистина, но това е спазъм на нещо друго – боли там, но всъщност причината е на друго място. Истинският проблем засегна много бързайки проф. Проданов, който се отклони за малко много плодотворно и сам прекъсна, когато каза, че става дума за идентичности. Вярвам, и по този въпрос много работя и пиша, но сега не е време за лекции, само ще кажа тезата си, че истинската криза не е нито в толерантността, нито някъде другаде, а в дълбинните основания на това, което днес в западния свят са се съгласили да наричат идентичност. Колкото до любимия гумен кокал на българската либералееща интелигенция – толерантността, няма да се занимавам с него, тъй като не съм либералеец, а и не съм сигурен, че съм интелигенция. Според мен Европа преживява културна, дълбинна криза поради това, че европейският класически номинализъм, наследен от Аристотел, съхранен от свети Тома Аквински и заложен в европейското базово архитипно разбиране за това какво значи личност, този номинализъм е накрая на своите методологически възможности. Това е изчерпан методологически ресурс.

Опитвам се да отговарям на тези въпроси, използвайки съвсем друга лексика, съвсем друга симбиотика и може би друга онтология. Искам да кажа, бързайки и давайки си сметка, че ще бъде неразбран, че всъщност става дума за две напълно различни концепции за това какво значи личност. Идентичността, както и личността е начинът, по който човек успява да се идентифицира със себе си. Има две различни перспективи, два различни мисловни интелектуални хоризонта. Едната перспектива е на западноевропейската, тя е германо-романска или англо-саксонска цивилизация (т.е. католическа и протестантска – бел. ред.), там където личност (персоната) е есцеларацио и една друга концепция за личност, която ние наследяваме от светите отци на православната църква, за които личност е нещо съвсем, съвсем друго. В православния свят, оплоден от православната култура, проблемът за идентичността стои по съвсем друг начин. И накрая, абсолютно парадоксално, това, което намирам като решение на въпроса за това що е личността? От там се нанизват всички останали проблеми – идентичност, толерантност. Разбира се и всичко друго, това, което намирам в православното наследство по въпроса, удивително резюмира по един парадоксален начин с това, което виждам във светата книга на мюсюлманите.

Мюсюлманското разбиране за личност е много по-близко до православното, отколкото до разбирането на Боеции, а оттам настъпва осъзнаването на дълбинни фундаментални кризисни различия по въпроса за това какво значи да си идентичен на себе си.

Г-н Лютви МЕСТАН - дуплика към В. Вацев:

Изглежда наистина има необходимост от прецизиране на семантичното поле на категориите, с които боравим и на първо място се налага да внесем яснота по отношение на категориите интеграция, асимилация, защото когато вие, макар и в плана на отказа да го направите, поставяте въпроса във връзка с М. Тахир. Той да реши дали е етнос или нация . Когато смесвате тези разноредови понятия и поставяте гражданина в ситуация да избира между своята етническа определеност и националната, всъщност вие наистина успявате да ме объркате,

защото идеята за националната идентичност за сметка на отказа от етническа определеност и идентичност – това е логиката на асимилацията, а не на интеграцията.

В нашето разбиране интеграцията е доста по-различен процес от асимилацията и това е взаимодействие, постигане на национално взаимодействие между съхранени идентичности. Няма как само защото съм във вашия дом, защото вие казахте „в моя дом”, бих искал да чуя от вас да кажете ние сме в нашия дом. Само защото сме в нашия дом ние трябва да се откажем от своите етнически определености. Не разбирам тази теза. Що се отнася до препратката ви, аз отново съжалявам, че предвид ограниченото време не можах да ви представя в цялост онова, което имах предвид във връзка с корелацията американска нация, американски етнос, но предполагам ще се съгласите, че по отношение на всички, почти всички европейски държави, да не кажа на всички, вторият елемент – етносът френска нация, френски етнос е ангажиран. Името на етноса формира името и на държавата и в този смисъл, когато един не французин по етнически произход, а да речем принадлежащ към друг етнос българин във Франция, трябва по вашата логика да отговори на въпроса: „Вие французин ли сте?”, той би искал да отговори – да, аз съм французин, като принадлежност към френската нация ако се е родил там, ако е свързан с Франция по произход, но той носи съмнението – ти етнически французин ли си или принадлежащ към френската нация? Същото се отнася и за не турчина в Турция, като етнически произход, разбира се, че се отнася и за България. Ние имаме съвършено различно отношение към този проблем. Ние смятаме, че условия за националния интегритет на обществото, не на статичния, е уважение към различието, уважение към идентичностите, които именно като съхранени такива, да влезнат във взаимодействие и в този смисъл подчертах и ще подчертая още веднъж, че не бихме виждали противоречия в реално мултикултурния характер на българското общество предвид наличието на етнически, религиозни, езикови, културни различия, които не е въпрос на наше решение има ли ги или ги няма. Те са факт, както и принципът на еднонационалността на държавата. Това всъщност е онова, което имаме предвид, като казваме, че ние може да не

харесваме мултикултурализма, но това не означава, че обществото ни ще спре да бъде мултикултуралистично, защото то е такова по своята природа. Благодаря за възможността да доуточня някои тези.

ВТОРИ ПАНЕЛ – ДОКЛАДИ И ИЗКАЗВАНИЯ

5. **Д-р Мюмюн Тахир** - *„България между интегриращата идентичност и мултикултурната дезинтеграция”*
6. **Проф. Стефан Симеонов** – Академия на МВР: *„Особености на сигурността и реда в мултикултурните общества”*
7. **Доц. Евгения Русинова** – УниБИТ: *„Маркетинг и PR-стратегии в мултикултурното общество”*
8. **Доц. София Василева** – УниБИТ: *„Европейски аспекти на мултикултурната среда през ХХІ век”*
9. **Николай Поппетров** – ИИ – БАН: *„Мултикултурализъм в български условия: историческата картина и съотнасянето ѝ към актуалната ситуация”*
10. **Мария Коджабашийска** – студентка ІІІ курс, КИН, УниБИТ – студентско изследване *„Съвременни подходи за развитие на музея – стъпки към лидерството”*

СТОП ПАУЗА: въпроси, предложения, дискусии, реплики, дублики:

Д-р Ахмед ДОГАН – реплика:

Чувствам се малко неудобно да говоря за лидерството, но с това бих искал да започна, да се опитам да дам един друг ракурс на лидерството и субектността в обществото. Абсолютно никога през ум не ми е минавало, че ще бъда политик, но съм имал амбицията да бъда лидер в науката. Напълно съм съгласен, споделям тези опасения, че в европейското културно, особено политическо, пространство има дефицит на лидерство. Бих споделил подобна констатация и за българското политическо пространство с риск да придам повече наукоподобност на проблема. За лидерството, без да се увличам в теоретизиране, трябва да се каже, че лидерът, ако се появи тогава, когато трябва и за това, което трябва, ако е подготвен да бъде лидер – доста са изискванията - ако има емпатичност да усеща, без много да говори и ако действително има портали да проникне в дълбините на комуникация и на разбиране, значи той започва да разбира каква е ролята, какво е мястото и отговорността му на лидер.

Лидерите се появяват тогава, когато е необходимо, лидерите не могат да се произвеждат. Това е първата ми теза. Гледам скептично на въпроса да има университет за лидери, защото за мен лидерът е 70 % даденост. Това са характерологични и други такива особености – не искам да бъда конкретен, но интелектуални 70 % даденост и 30 % много труд. Там вече може да се включи този панел обучение, за култивиране, за отваряне на порталите му към света на знанието максимално много.

Всъщност бяхме се събрали да обсъдим, да анализираме, да предлагаме различни варианти какви са точно предизвикателствата на лидерите и на лидерството като общи качества в условията на мултикултурна среда. Като че ли приемаме с известни условия, че мултикултурната среда е една даденост и много е важно обществото в лицето на различни институции, най-вече аз много се надявам на интелектуалния елит на страната да разбират това. Лидерството е колективна игра. Има различни типологии, типове лидери, разбира се, но аз работя с колектив, екип. Много пъти съм се учудвал на неразбирането - интелектуалният елит на страната за мен е най-сериозният субект и на промени,

и на осмисляне на социалната реалност и най-вече на задаване на модели за развитие. За голямо съжаление последните 20 години интелектуалният елит се затвори в себе си, капсулира се, има основания разбира се, има обяснения защо и как станаха нещата. Българското общество още не е изживяло своя необходим духовен катарзис, катарзис от така да се каже морално-психологическо дълбинно естество – разтърсващ катарзис. Само преди 5-6 месеца ние пак започнахме да се занимаваме с досиета и едновременно с това минахме проблема за бъдещето на БАН. Досието касае проблема на миналото, а БАН касае проблема на бъдещето, БАН е инструмент за конструиране на бъдещето, за създаване на параметрите на бъдещето, на управляващите параметри на страната в близко бъдеще и в далечно бъдеще. Ние като че ли не сме наясно къде сме и какво искаме. Искаме да бъдем европейци, без да се нагърбим с отговорностите на това развитие, по ясно дефинирана стратегия, отчетливо формулирана и т.н. Накратко казано, интелектуалният елит на страната най-вече като че ли бяха наблюдатели на процеса на производство и на утвърждаване на лидери чрез масмедията. Тази роля сега се плаща с много висока цена, за голямо съжаление. Според мен, интелектуалният елит трябва да бъдат много активни, да поемат една голяма тежест, най-малкото да определят предстоящото място за страната в европейското духовно, икономическо, мултикултурно, административно пространство.

Трудна ни е задачата, защото аз се чувствам част от интелектуалния елит на страната. Европа, когато обсъжда своите си проблеми на равнище еврокомисия, европарламент използва стратегията на класическото модернистично мислене. Много важно е да го разберат. Голямата цел на Европа е да изгради, колкото е възможно някакъв модел на единно начало, в момента това е само проект. Нито има необходимото единство, нито има необходимото цяло. Дори аз в определени моменти започвам да се съмнявам това дали ще се реализира. Но българският интелектуален елит трябва да има презастраховки за всички възможни варианти за развитие на страната, имам предвид към цивилизационните модели, към европейските модели. И когато ние говорим в този контекст за мястото и за новите предизвикателства на лидерите в България,

примерно специално в една мултикултурна среда, която по дефиниция е рискова среда или на ръба да се преобразува в такава рискова среда за всички мултикултурни субекти, мястото, ролята на лидера и интелектуалния елит на страната са вече по-отчетливи. Ако ние не дадем тон за нов тип комуникация, за нов тип диалог, лидерите имам предвид, и с това да създадем модел, който да продуцира, да култивира поносимост, търпимост плюс още нещо, Европа няма да върви напред.

Тя по дефиниция е мултикултурна, мултинационална и никога няма да бъде единна нация, това е моя теза. Това е вече друга тема... Когато примерно тези комуникации между мен и проф. Иванов, или да речем доц. Мизов, станат такива, че ние като различни субекти от различни етнически общности започнем да произвеждаме модела, да го продуцираме като необходимост за взаимно легитимиране. Идентичността задължително предполага, това е вече друга тема, други рефлексии, които нямат политическа значимост. Или ако имат, те имат духовна значимост, но още са далеч от тяхното инструментализиране за правене на политика. Идентичността, независимо каква е тя, етническа, религиозна или духовна, предполага легитимиране от значимия друг. Когато аз бъда значимия друг в човешки план, в професионален план, за г-н Мизов и обратно – по-добра работеща форма от това не може да се намери за тези кълнове на взаимност, за които говорим. И в това виждам новото предизвикателство на мултикултурността по отношение на поведението, модела на поведение на лидерите. Те трябва да произвеждат взаимност. Трябва да произвеждат разбирателство, трябва да произвеждат единство, включително национално единство. Но едно е да се каже, друго е да се прави, трето е да се продуцира – и то разширено производство. Това един политик не може да го направи, нито т.нар. – това не го споделям, политическа класа.

Друг е въпросът колко са класа, но целият духовен елит на страната, ако не превърне своя принцип – да продуцира подобни модели на разбирателство на такава взаимна зависимост да не можем един без друг като взаимни предпоставки, форми, условия за общо развитие, когато другостта се приеме като мой принцип и обратно – в човешки план говоря, не в етнически план,

трудно може да стане. Ако това не започне от лидерите, мисля че трудно може да стане. Медията трябва да се включи в тази стратегия, бих казал с първи стъпки. Явно това е въпрос и на сигурността и компетенцията на органите на сигурността и на елита на страната като цяло, духовния елит на страната и на политиците. Ние трябва да произвеждаме повече позитивно настроение, повече сигурност, повече взаимно доверие.

Някой друг път ще ви кажа една поливариантна методология, така да се каже на специализиран език - инструментариум на социалния инженеринг направо, на политически инженеринг, колко опасни са примерно самовнушенията на един политик, че нещо е така, както той мисли че е, без да го проверява, без да го експериментира мисловно и т.н., за 24 часа го прилага. Много са примерите от съседната сграда (парламента – бел. ред.). С това бих искал да приключа.

Благодаря за този шанс да участвам и ако произвеждаме някакви модели на мислещи хора, които се доближават до степен на лидерска отговорност, на лидерски начин на мислене, задължително те трябва да произвеждат разбирателство, доверие и със самото си присъствие и начин на мислене да произвеждат национално единство. Трудно е, изключително е рисковано, дори, но това е новата среда и това предизвикателство ще продължава и в европейски мащаб. Проблемът за толерантността и идентичността за мен са свързани с една много дълга и трудна проблемна ситуация в европейското духовно пространство. Този проблем ние го усещаме, но за тях е фундаментален. Европа не е възможна като проект, като единен политически или икономически субект, духовен – да не говорим, ако не си разшири, ако не си преформулира, предефинира дори някои ценности.

Да им пожелаем успех и ако ни включат и нас от време на време ние бихме били щастливи да участваме в подобни дебати.

ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА ВТОРИ ПАНЕЛ - доклади:

11. Проф. Стоян Денчев, проф. Николай Палашев и г-н Константин Казаков – *„Информационни и комуникационни стратегически условия е предпоставки за стабилизиране на мултикултурната среда”*

12. Д-р Борис Борисов, Нина Дебрюне – *„Еволюция на лидера”*

13. Д-р Йосиф Нунев: *„Идеи и стратегии за стабилизиране на мултикултурната среда”*

ЗАКРИВАНЕ НА КОНФЕРЕНЦИЯТА

Проф. Д. Иванов:

Уважаеми участници, гости, колеги

Докладите, изказванията, репликите, дискусиите от настоящата сесия ще излязат в Бюлетин № 5 на Института „Ст. Стамболов”. Чуха се днес и спорни идеи, но искам да завършва оптимистично, защото всяко конструктивно дело или начинание трябва да завършва с идея за бъдещето. И това е в духа не на световната конспирация, а на световното разбиране на човешкия прогрес. Длъжни сме не само да откриваме нови истини, длъжни сме често да си повтаряме изпитаните истини.

Още от класическата гръцка древност фигурата на „своя” се противопоставя и фигурата на „чуждия”. Полиското гръцко общество – писменото, от Омир насетне, от пизистрадите, които първи са записали произведенията му, прокламира: „ние сме най-великите, защото можем да пишем, а тези, дето живеят около нас, са варвари – те са другите, чуждите”. Д-р Доган каза, а и други в изказванията си, го подкрепиха, че трябва да търсиме „другия”, в смисъл – различния в себе си. Различието, което е жизнена необходимост за моето развитие, за моето съществуване. Как би могло обаче да стане това, ако ние нямаме общи ценности, ако не споделяме една екзистенциално-ценността система? Че колко са нещата, по които ние трябва да имаме разбирателство? Събират се на едната ръка, на двете ръце – най-много. Без вяра може ли, може ли да живееш без вяра? Дали в Христос, дали в Аллах, дали в новите идеологии, в либерализма, в социализма... Не може да си завършена личност, ако си безидеен. Идеологиите, превърнати в доктрини може да са нанесли много вреда на човечеството през ХХ век, но идеите не са. Всъщност историята на човечеството е история на развитието на идеите. Идеята е първостепенна ценност. Или да погледнем проблема с властта. Можем ли ние да имаме правилно поведение и пълноценен живот, ако нямаме изградена

позиция по отношение на властта? Всичко около нас е свързано с властта, а в XXI век – още повече. А отношението към труда, като исконна ценност? Нищо не съществува без труд, без много труд, без умен труд. Или отношението към, аз го наричам бран, защото война е много грубо. Бран, че ние ако не умеем да се защитаваме, ако не умеем да отстояваме, да изградим защитна система, как ще защитим идеите, труда си, властта на доброто? И на последно място една универсална ценност, за която и г-н Тахир говори, и други говориха – любовта. Любовта е тази човешка добродетел, която обединява изброените преди нея добродетели в едно цяло. Любовта към семейството - към жената, към децата, любовта към рода, към родината. Хуманизмът, от два века Европа има тази партитура – хуманизма, по която трябва да свири и да се развива. Останалите неща – волята, разумът, чувствата, моралът, също са много важни. Това са вътрешните сили на изградената личност. Те могат да се развиват на базата на общоприетите ценности в едно общество. А когато ние приемем системата от ценности, когато се договорим и има някакво разбиране какви са вътрешните сили на едно общество, които трябва да се мобилизират, да се отрицят, тогава вече можем да говорим за лидерството, за качествата на лидера, за характеристиката на лидера. Защото всяка къща се строи отдолу нагоре, от основата към върха.

Благодаря на всички за участието!